

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ
№ 13 Б А С П А С Ө З Р Е Л И З І
2013 жылғы 9 сәуір**

Қаржы нарығындағы ахуал туралы

1. Инфляция

Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің ресми деректері бойынша 2013 жылғы наурызда инфляция 0,2% (2012 жылғы наурызда – 0,3%) деңгейінде қалыптасты. Азық-түлік тауарларының бағасы 0,2% (0,5%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар 0,2% (0,2%-ға) өсті. Ақылы қызмет көрсету тарифтері өзгеріссіз қалды (0,2%-ға өсу).

Азық-түлік тауарлары нарығында 2013 жылғы наурызда көп дәрежеде макарон өнімдері 0,6%-ға, жұмыртқа 0,6%-ға, балық және теңіз өнімдері 0,5%-ға, жемістер мен көкөністер 0,5%-ға, оның ішінде қызылша 2,9%-ға, сәбіз 1,7%-ға, сондай-ақ күріш 0,4%-ға, сүт өнімдері 0,3%-ға қымбаттады. Сонымен қатар қарақұмық жармасы бағасының 1,0%-ға, күнбағыс майының 0,2%-ға төмендеуі тіркелді.

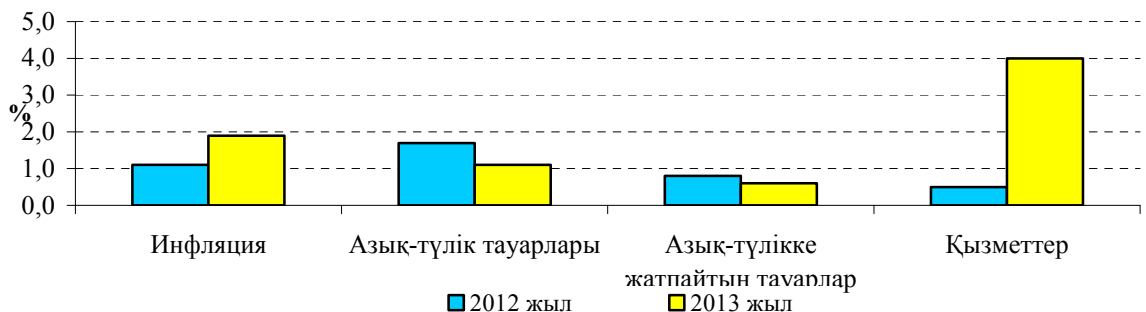
Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында киім мен аяқ киім бағасы 0,2%-ға, күнделікті үй заттары 0,2%-ға, дәрі-дәрмек 0,3%-ға көтерілді. Дизель отынының құны 6,3%-ға, бензиннің құны 0,1%-ға өсті.

Ақылы қызмет көрсету тобында тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық қызметтерінің ақысы 0,7%-ға өсті. Бұл ретте қоқысты жинау тарифі 7,6%-ға, кәріз 7,2%-ға, салқын су 5,7%-ға, тұрғын үйді ұстау 1,6%-ға өсті. Ыстық су, орталықтан жылыту және сұйытылған газ тарифтері 0,3%-ға төмендеді. Сонымен қатар өткен айда байланыс қызметінің бағасы 6,3%-ға, оның ішінде телефон және факсимильдік байланыс 7,8%-ға, сондай-ақ көлік қызметінің бағасы 0,1%-ға төмендеді. Алайда медициналық қызметтер бағасы 2,3%-ға қымбаттады.

2013 жылғы қаңтар-наурызда инфляция 1,9% (2012 жылғы қаңтар-наурызда 1,1%) құрады. Азық-түлік тауарлары 2013 жылдың басынан бастап 1,1%-ға (1,7%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар 0,6%-ға (0,8%-ға), ақылы қызметтер 4,0%-ға (0,5%-ға) қымбаттады (1-график).

1-график

**2012 жылғы қаңтар-наурыздағы және 2013 жылғы қаңтар-наурыздағы
инфляция және оның құрамдас бөліктері**

2013 жылғы наурызда инфляция жылдық көрсетуде 6,8% құрады (2012 жылғы желтоқсанда – 6,0%). Азық-түлік тауарлары соңғы 12 айда 4,7% (5,3%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар 3,3% (3,5%-ға), ақылы қызмет көрсету 13,1% (9,3%-ға) қымбаттады.

2. 2012 жылғы төлем балансы және сыртқы борыш

Ағымдағы операциялар шотының профициті 2012 жылы 7,7 млрд. АҚШ долл. немесе республиканың ЖІӨ 3,8% құрады (2011 жылы 12,3 млрд. АҚШ долл. немесе ЖІӨ 6,5%).

Тауарлар мен қызмет көрсетулердің экспортының өсуімен салыстырғанда олардың импортының басым өсу қарқыны 2012 жылы ағымдағы шоттың оң сальдосының 2011 жылғы осындай көрсеткішке қарағанда 37,2% қысқаруына себепші болды.

Сауда балансының профициті 4,5% қысқарып, 44,7 млрд. АҚШ долл. құрады. Тауарлардың ресми экспорты 2011 жылмен салыстырғанда 5,3% өсіп, 92,3 млрд. АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты, оның ішінде 56,4 млрд. АҚШ долл. (немесе 61,2%) мұнай және газ конденсатының экспортына тиесілі. Қара металл экспортының құны 3,7% төмендеді, ал түсті металл құны 13,2% ұлғайды. Бұл ретте, 2012 жылы қара және түсті металдарды сандық жеткізу ұлғайған кезде олардың экспортының келісімшарттық бағаларының төмендеуі атап өтілді.

Ресми сауда статистикасы тіркеген тауарлар импорты 20,1% ұлғайып, 44,5 млрд. АҚШ долл. құрады. 2012 жылы жиынтық импортта неғұрлым үлкен үлес салмақ (38,4%) тиесілі болған инвестициялық тауарлар импортының өсуі 23,4% құрады. Аралық өнеркәсіптік тұтыну тауарларын әкелу 15,6 млрд. АҚШ долл. дейін 12,5% ұлғайды. Тұтыну тауарлары бойынша жалпы алғанда импорт құнының 25,1% ұлғаюы болды. Бұл ретте азық-түлік тауарларын әкелу 4,3% ұлғайды, ал азық-түлікке жатпайтын тауарлар импорты 6,8 млрд. АҚШ долл. жетіп, 41,3% өсті. Импорттың негізгі тауар номенклатурасының барлық тобы бойынша нақты көлемнің өсуі атап өтілді.

Кірістермен операциялар (еңбекақы төлеуді және инвестициялық кірістер балансын қоса алғанда) бойынша ресурстардың нетто-әкетілуі 28,2 млрд. АҚШ долл. соманы құрай отырып, 2011 жылғы деңгейден шамалы (1,5%) асты. Ағымдағы шоттың басқа құрамдас бөліктері бойынша халықаралық қызмет көрсетулер мен трансферттердің теріс дисбаланстары тиісінше 7,8 млрд. АҚШ долл. және 1,0 млрд. АҚШ долл. құрады.

Қаржы шоты бойынша 1,8 млрд. АҚШ долл. таза әкету басым түрде 2012 жылғы екінші жартыжылдықтың операцияларымен қамтамасыз етілді.

Шетелге тікелей инвестициялар бойынша нетто-әкету 1,6 млрд. АҚШ долл. құрады. Қазақстанға шетелдік тікелей инвестициялардың таза түсуі 14,0 млрд. АҚШ долл. құрады. Нәтижесінде тікелей инвестициялау операциялары бойынша оң баланс 2011 жылғы 9,3 млрд. АҚШ долл. салыстырғанда 2012 жылы 12,4 млрд. АҚШ долл. қалыптасты.

Портфельдік инвестициялар бойынша 17,7 млрд. АҚШ долл. нетто-әкету барынша, Ұлттық қордың шетелдік активтерінің өсуімен (14,5 млрд. АҚШ долл.), сондай-ақ Қазақстан банктерінің борыштық міндеттемелерінің 2,2 млрд. АҚШ долл. жуық төмендеуімен қамтамасыз етілді.

Жалпы сыртқы борыш

2012 жылғы 31 желтоқсанда жалпы сыртқы борыш 137,0 млрд. АҚШ долл. құрады, оның 5,5 млрд. АҚШ долл. немесе 4% мемлекеттік сектордың (Үкіметтің және Ұлттық Банктің міндеттемелері) сыртқы борышын құрайды, фирмааралық берешектің үлесіне 66,5 млрд. АҚШ долл. немесе 49%, банк секторына 13,6 млрд. АҚШ долл. немесе 10% тиесілі.

2012 жылы жалпы сыртқы борыш «Басқа секторлар» сыртқы берешегі есебінен 11,9 млрд. АҚШ долл. ұлғайды, оған өсімнің 12,5 млрд. АҚШ долл. тиесілі, ал мемлекеттік сектордың сыртқы борышы небәрі 0,4 млрд. АҚШ долл. ғана ұлғайды, «Банктердің» (екінші деңгейдегі банктер және «Қазақстанның Даму Банкі» АҚ) сыртқы міндеттемелері кезең үшін 1,0 млрд. АҚШ долл. төмендеуді көрсетті.

«Банктер» сыртқы борышының төмендеуі, негізінен, эмитенттердің өздерінің еурооблигацияларын сатып алуымен және өтеуімен (оның ішінде ұзақ мерзімді) және «БТА Банк» АҚ-ның борыштарын қайта құрылымдаудың аяқталуымен қамтамасыз етілді.

«Қазақстанның Даму Банкі» АҚ-ның номиналдық көлемі 1,0 млрд. АҚШ долл. еурооблигацияларды орналастыруын, сондай-ақ 77 млн. АҚШ долл. жуық сомаға «Сукук «әл-Мурабаха» ислам облигацияларының бірінші шығарылымын орналастыруды ескере отырып, «Облигациялар және басқа да борыштық бағалы қағаздар» бабы бойынша «Банктердің» берешегінің қысқаруы 1,2 млрд. АҚШ долл. болды.

2012 жыл үшін «Басқа секторлар» сыртқы борышының ұлғаюы, негізінен резиденттердің тікелей инвесторлардан, сол сияқты басқа да резидент еместерден қарыздар тартуы есебінен болды. Біршама ресурстар үдемелі индустриялық-инновациялық дамыту жөніндегі мемлекеттік бағдарлама шеңберінде мұнайгаз инфрақұрылымын және жобаларды дамытуға тартылды.

Елдің сыртқы активтерінің өсуі сыртқы міндеттемелердің өсуінен басым болу үрдісі жалғасты, соның салдарынан 2012 жылы Қазақстанның таза сыртқы борышы 0,7 млрд. АҚШ долл. қысқарып, 2012 жылғы 31 желтоқсанда 13,9 млрд. АҚШ долл. құрады. Мемлекеттік сектор және «Банктер» секторы бұрынғысынша қалған әлемге қатысты таза кредитордың позициясын тиісінше 67,4 млрд. АҚШ долл. және 7,9 млрд. АҚШ долл. көлемінде сақтап отыр.

3. Халықаралық резервтер және ақша агрегаттары

2013 жылғы наурызда Ұлттық Банктің халықаралық резервтері ұлғайды. Ұлттық Банктің жиынтық халықаралық резервтері 28,1 млрд. АҚШ долл. дейін 5,4%-ға ұлғайды (жыл басынан бері 0,7% төмендеді). Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері негізінен банктердің шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарының ұлғаюы және Ұлттық Банктегі Үкіметтің шоттарына шетел валютасының түсуі есебінен 5,5%-ға өсті және 27,6 млрд. АҚШ долл. құрады (жыл басынан бері 0,7% төмендеді). Нәтижесінде таза валюта қорлары (ЕАВ) 2013 жылғы наурызда 6,7%-ға ұлғайды. Алтындағы активтер жүргізілген операциялар және әлемдік нарықтарда оның бағасының өсуі нәтижесінде 1,7%-ға ұлғайды.

2013 жылғы наурызда елдің халықаралық резервтері жалпы алғанда, Ұлттық қордың шетел валютасындағы активтерін қоса алғанда (алдын ала деректер бойынша 59,8 млрд. АҚШ долл.) 87,9 млрд. АҚШ долларына дейін 2,0% өсті (жыл басынан бері 2,1% өсті).

2013 жылғы наурызда ақша базасы 15,8%-ға кеңейіп, 3045,0 млрд. теңге болды (жыл басынан бері 5,4%-ға кеңейді). Тар ақша базасы, яғни банктердің Ұлттық Банктегі мерзімді депозиттерін есептемегендегі ақша базасы 2835,8 млрд. теңгеге дейін 10,8%-ға кеңейді.

2013 жылғы ақпанда ақша массасы 10536,2 млрд. теңгеге дейін 0,4%-ға ұлғайды (жыл басынан бері 0,1%-ға өсті). Айналыстағы қолма-қол ақшаның көлемі 1409,5 млрд. теңгеге дейін 0,9%-ға азайды (жыл басынан бері 7,8% төмендеді), банк жүйесіндегі депозиттер 0,6%-ға ұлғайып, 9126,7 млрд. теңге болды (жыл басынан бері 1,5%-ға өсті). Депозиттердің ақша массасының құрылымындағы үлесі айналыстағы қолма-қол ақша көлемінің қысқаруы аясында депозиттер көлемінің өсуі салдарынан 2013 жылғы қаңтардағы 86,4%-дан 2013 жылғы ақпандағы 86,6%-ға дейін өсті.

Ақша мультипликаторы 2013 жылдың ақпанында тіркелген ақша базасының тарылуы аясында ақша массасының өсуі салдарынан 2012 жылғы қаңтардағы 3,82-ден 2013 жылғы ақпанның қорытындылары бойынша 4,01-ге дейін ұлғайды.

4. Валюта нарығы

2013 жылғы наурызда теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы 1 АҚШ доллары үшін 150,37–150,88 теңге аралығында өзгерді. Айдың соңында теңгенің биржалық бағамы бір АҚШ доллары үшін 150,84 теңге болды.

2013 жылғы наурызда Қазақстан Қор Биржасындағы биржалық операциялардың көлемі қосымша сауда-саттықтардағы мәмілелерді қоса алғанда 2013 жылғы ақпанмен

салыстырғанда 27,7%-ға төмендеп, 3,1 млрд. АҚШ долл. болды. Биржадан тыс валюта нарығында операциялардың көлемі 42,9%-ға төмендеп, 0,95 млрд. АҚШ долл. құрады.

Жалпы алғанда ішкі валюта нарығындағы операциялардың көлемі 32,0% төмендеп, 4,0 млрд. АҚШ долл. болды.

5. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы

2013 жылғы наурызда Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын орналастыру бойынша 5 аукцион өткізілді. Оларда 12 айлық МЕККАМ (1,6 млрд. теңге), 3 жылдық МЕОКАМ (6,7 млрд. теңге), 5 жылдық МЕОКАМ (13,4 млрд. теңге), 7 жылдық МЕУКАМ (13 млрд. теңге), 10 жылдық МЕУКАМ (10,3 млрд. теңге) орналастырылды.

Орналастырылған бағалы қағаздар бойынша тиімді кірістілік: 12 айлық МЕККАМ бойынша 2,90%, 3 жылдық МЕОКАМ бойынша – 3,16%, 5 жылдық МЕОКАМ бойынша – 4,01%, 7 жылдық МЕУКАМ бойынша – 6,00%, 10 жылдық МЕУКАМ бойынша – 5,21% құрады.

2013 жылғы наурыздың аяғында Қаржы министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі өткен аймен салыстырғанда 1,0% ұлғая отырып, 2013 жылғы наурыздың аяғында 3034,0 млрд. теңге құрады.

Қазақстан Ұлттық Банкінің қысқа мерзімді ноттары. Ұлттық Банктің ноттары эмиссиясының көлемі 2013 жылғы ақпанмен салыстырғанда 2013 жылғы наурызда үш еседей қысқарып, 6,2 млрд. теңге болды.

Бұл ретте 3 айлық ноттарды орналастыру бойынша 2 аукцион өтті (4,1 млрд. теңге және 2,1 млрд. теңге).

Орналастырылған ноттар бойынша тиімді кірістілік 1,03% және 1,05% құрады.

Айналыстағы ноттардың көлемі 2013 жылғы ақпанмен салыстырғанда 2013 жылғы наурыздың аяғында 18,4% азайып, 101,9 млрд. теңге құрады.

6. Банкаралық ақша нарығы

2013 жылғы ақпанда орналастырылған банкаралық депозиттердің жалпы көлемі 2013 жылғы қаңтармен салыстырғанда 5,0%-ға азайып, баламасы 2479,6 млрд. теңге болды.

Орналастырылған теңгедегі банкаралық депозиттердің көлемі 52,2%-ға өсіп, 483,1 млрд. теңге (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 19,5%) болды. Бұл ретте орналастырылған теңгедегі банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2013 жылғы ақпанда 1,28%-дан 0,57%-ға дейін төмендеді.

2013 жылғы ақпанда 2013 жылғы қаңтармен салыстырғанда орналастырылған доллардағы депозиттердің көлемі 13,9%-ға төмендеді және 12,7 млрд. АҚШ долл. (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 77,3%) болды. Орналастырылған доллардағы депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2013 жылғы ақпанда 0,09%-дан 0,10%-ға дейін өсті.

Еуродағы және рубльдегі депозиттерге орналастыру көлемі шамалы болып қалуда – орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінен тиісінше 0,1 және 3,1%.

Шетел валютасындағы банкаралық депозиттердің үлесі 2013 жылғы ақпанда орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 87,8%-нан 80,5%-ға дейін азайды. Орналастырылған банкаралық депозиттердің жалпы көлемінен шетел валютасында резидент емес банктерде орналастырылған депозиттердің үлесі 87,4%-дан 80,4%-ға дейін төмендеді.

Ұлттық Банк банктерден тартқан депозиттердің көлемі 2013 жылғы ақпанда 2013 жылғы қаңтармен салыстырғанда 52,1%-ға 475,4 млрд. теңгеге дейін өсті.

7. Депозит нарығы

Резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің жалпы көлемі 2013 жылғы ақпанда 9126,7 млрд. теңгеге дейін 0,6%-ға ұлғайды. Заңды тұлғалардың депозиттері бір

айда 0,3%-ға 5655,4 млрд. теңгеге дейін төмендеді, жеке тұлғалардың депозиттері 3471,3 млрд. теңгеге 2,0%-ға өсті.

2013 жылғы ақпанда ұлттық валютадағы депозиттердің көлемі 6356,7 млрд. теңгеге дейін 1,3%-ға өсті (заңды тұлғалар – 1,2%-ға өсу, жеке тұлғалар – 1,5%-ға өсу), ал шетел валютасында 2770,0 млрд. теңгеге дейін 0,9%-ға төмендеді (заңды тұлғалар – 4,4% төмендеу, жеке тұлғалар – 2,9%-ға өсу). Теңгемен депозиттердің үлес салмағы бір айда 69,2%-дан 69,6%-ға дейін ұлғайды.

Банктердегі халықтың салымдары (резидент еместерді қоса есептегенде) 2013 жылғы ақпанда 3508,1 млрд. теңгеге дейін 2,0%-ға өсті. Халықтың салымдары құрылымында теңгедегі депозиттер 2124,9 млрд. теңгеге дейін 1,5%-ға ұлғайды, шетел валютасындағы депозиттер 1383,2 млрд. теңгеге дейін 2,8%-ға өсті. Халық салымдарының құрамында теңгедегі депозиттердің үлес салмағы бір айда 60,9%-дан 60,6%-ға дейін азайды.

2013 жылғы ақпанда мерзімді депозиттер 5918,1 млрд. теңгеге дейін 0,1%-ға артты. Мерзімді депозиттердің құрамында теңгедегі депозиттер 4006,8 млрд. теңгеге дейін 0,7%-ға өсті, шетел валютасындағы депозиттер 1911,3 млрд. теңгеге дейін 1,0%-ға төмендеді.

2013 жылғы ақпанда банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2,5% (2013 жылғы қаңтарда - 3,0%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 7,9% (7,9%) болды.

8. Кредит нарығы

2013 жылғы ақпанда банктердің экономиканы кредиттеуінің жалпы көлемі 10002,7 млрд. теңгені құрап, 1,0%-ға артты.

Ұлттық валютадағы кредиттердің көлемі 7146,4 млрд. теңгеге дейін 1,8%-ға жоғарылап, шетел валютасындағы кредиттердің көлемі 2856,3 млрд. теңгеге дейін 1,0%-ға төмендеді. Теңгедегі кредиттердің үлес салмағы бір айда 70,9%-дан 71,4%-ға дейін өсті.

2013 жылғы ақпанда ұзақ мерзімді кредиттеу 8072,5 млрд. теңгені құрап, 0,6%-ға өсті, қысқа мерзімді кредиттеу 1930,2 млрд. теңгеге дейін 2,8%-ға ұлғайды. Ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы бір айда 81,0%-дан 80,7%-ға дейін азайды.

2013 жылғы ақпанда заңды тұлғаларға берілген кредиттердің көлемі 7083,5 млрд. теңгеге дейін 0,9%-ға артты, жеке тұлғаларға берілген кредиттердің көлемі 2919,2 млрд. теңгеге дейін 1,4%-ға ұлғайды. Жеке тұлғаларға берілген кредиттердің үлес салмағы бір айда 29,1%-дан 29,2%-ға дейін ұлғайды.

2013 жылғы ақпанда шағын кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеу 1389,7 млрд. теңгеге дейін 0,1%-ға төмендеді, бұл экономикаға берілген кредиттердің жалпы көлемінің 13,9%-ын құрайды.

Банктердің экономикаға берілген кредиттерінің неғұрлым айтарлықтай сомасы салалық бөлуде сауда (жалпы көлемдегі үлесі – 20,1%), құрылыс (13,8%), өнеркәсіп (12,0%), көлік (4,3%) және ауыл шаруашылығы (3,1%) сияқты салаларға тиесілі.

2013 жылғы ақпанда банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютада берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 10,4% (2013 жылғы қаңтарда – 10,6%), жеке тұлғаларға – 20,9% (22,0%) болды.